

Oponentský posudok na habilitačnú prácu

Názov: **Výzvy naplňania rozvojového potenciálu tichomorských demokracií**

Autor: PhDr. Tatiana Tökölyová, PhD.

Oponent: prof. PhDr. Ladislav Lenovský, PhD. (Katedra etnológie a mimoeurópskych štúdií, FF UCM v Trnave)

Problematika výskumu politických systémov a uplatňovania moci v spoločnosti je mimoriadne zaujímavou témou vo viacerých vedách o človeku, spoločnosti a kultúre. Permanentnú aktuálnosť možno vnímať najvšeobecnejšie, z filozoficko-antropologického pohľadu už od počiatkov ľudstva, kedy sa začali štruktúrovať, hierarchizovať a navzájom koexistovať jednotlivé ľudské spoločenstvá na istých princípoch, pravidlách a podľa vývojových zákonitostí. Okrem antropologických interpretácií politického myslenia podľa archeologických poznatkov sú jeho počiatky vedecky skúmané a formulované i starovekými filozofmi. Odvtedy ubehlo veľa času a výskum politických systémov a uplatňovania moci sa sprecizoval tematicky, teoreticko-metodologicky, konceptuálne, a v celej škále od partikularizmu po holizmus. Predmetná práca vo výskume vybraného regiónu pracuje s aktuálnymi a trendovými opornými bodmi ako primárnymi kontextami politologického výskumu – welfare, well-being, udržateľný rozvoj, ekologicky udržateľný rozvoj. Ľudské práva, rovnosť a pod.

Hlavným cieľom práce, slovami autorky, je: „*vytvorenie analyticko-kritického pohľadu na najdôležitejšie aspekty a prvky demokratizačných procesov politických systémov skúmaných krajín v rozvojovom kontexte.*“ (s. 9) Autorka poukazuje na istú pomyselnú hranicu/konflikt medzi tradičným myslením a kultúrou domáceho obyvateľstva na jednej strane a na liberálnu demokraciu na strane druhej, ktorá sa do regiónu prostredníctvom konkrétnych aktuálnych politik a jestvujúcich geopolitických väzieb zavádza.

Autorka upozorňuje na to, že budovanie liberálnej demokracie pri snahe o rozvoj spoločnosti a zlepšenie života jej členov, vyžaduje zohľadnenie špecifik každej z nich. „...*well-being nie je dosiahnuteľný univerzálnymi spôsobmi, ale jedine ak pripustíme, že môže mať viaceré podôb, prejavov a charakteristik, nakoľko každá spoločnosť vykazuje svoje jedinečné črty, ktoré nazývame identita.*“ (s. 6) Možno len súhlasiť s tým, že definovanie, analýza a výskum tejto hranice/konfliktu sú nevyhnutným predpokladom optimalizácie aktuálnych politických procesov, ktoré v praxi majú výrazné spoločenské, ekonomické a iné dopady. Navyše, v tejto práci vymedzený a skúmaný región je z tematickej stránky práce mimoriadne diverzifikovaný, čo síce zvyšuje náročnosť práce, ale pre toho, koho to baví, poskytuje rozmanité situácie, materiál, analýzy a napokon aj závery a zovšeobecnenia. Vid'. Kapitoly 4 a 5 a časť Záver.

Ciele, metodologické východiská, metódy a fázy výskumu autorka sformulovala jasne a zrozumiteľne. Okrem toho sú prítomné priebežne v celej práci tam kde je to potrebné. K štruktúre práce nemám výhrady, je prehľadná a má zmysel. Páčia sa mi úvodné, a najmä záverečné časti jednotlivých kapitol, kde sa zhŕňa a zovšeobecňuje zistené. Pre zainteresovaných to vytvára efektívny priestor na priebežnú polemiku a diskusiu.

Autorka v práci sleduje enviromentálne a špeciálne klimatické, ekonomické, kultúrne, historické, administratívno-správne a geopolitické determinanty politického vývoja, usporiadania a riadenia jednotlivých subjektov v skúmanom geografickom priestore. Aj táto práca ukazuje, že ekonomické a geopolitické podmienky sú primárne. Mnohé vysvetľuje aj ekonomika malých subjektov (s. 46), kedy sú formované „...malé štáty predovšetkým členstvom v medzinárodných organizáciách a inštitúciách, keďže pre takýto štát je toto lacnejší a efektívnejší spôsob dosahovania svojich cieľov než budovanie zložitej sústavy bilaterálnych vzťahov s jednotlivými aktérmi.“ s. 50

Budovanie národného občianstva je stále efektívny nivelizujúci, integrujúci koncept s dostredivým potenciálom. Môže byť aj deetnizovaný (ako vidíme v multietnických spoločnostiach), ale na báze spoločných hodnôt, ideí, stratégií, cieľov, sebarealizácie. Pri deklarovaní, resp. budovaní identity sa v skúmanom priestore stavia na kombinácii „nových hodnôt“ a na kultúrnom dedičstve pôvodného obyvateľstva. Motívy budovania konceptu kultúrneho regionalizmu sú pochopiteľné, rovnako ako stavanie na vedúcej pozícii maorského obyvateľstva a jeho kultúry.

Autorka sa zaujímavo venovala rôznym identitám (maorskej, regionálnej, polynézskej, tichomorskej, oceánskej, novozélandskej, na strane druhej kultúrnej, geograficko-enviromentálnej, etnickej, národnej, občianskej). Problém budovania národnej identity (resp. identity pod názvom národná, aj keď ide o občiansku) tak, aby obsiahla prítomnú etnickú rôznorodosť je podmienený tým, že všetci sú (musia a aj chcú byť) v prvom rade občania štátu a následne si môžu svoje etnické záležitosti riešiť prostredníctvom kultúrnej, resp. minoritnej identity. V demokracii je kľúčové, aby toto „museli“ prostredníctvom spoločenského tlaku, ale aj sami chceli, prostredníctvom vlastných minoritných ambícií, stratégií a profitu.

V kapitolách 4 a 5, ktoré považujem za jadro práce, je kľúčovým pomyselný reťazec liberálna demokracia - neliberálna demokracia - liberálna autokracia, ktoré autorka rieši prostredníctvom tradicionalizmu (viac zvnútra) a liberalizmu (viac zvonka) a ukotvuje ho do hybridných politických systémov. Som rád, že autorka uviedla aj výsledky výskumov o rozdielnej možnosti implementácie kolonializmu, dnes liberalizmu, v jednotlivých lokálnych a regionálnych spoločenstvách, spôsobenej rozmanitou normatívnosťou kmeňových štruktúr, hierarchií a rozdielnou schopnosťou kultúr adaptovať sa na iné podmienky a výzvy. Potvrdzuje to aj prítomná Lawsonová (1997) o potrebe relativistického prístupu ku skúmaniu demokracií v Tichomorí. (s. 108) Lawsonová okrem iného tvrdí, že 1. neexistuje žiadna jednotná forma demokracie a ani žiadna bezchybne fungujúca demokracia. Demokracia zjednocuje určitý súbor noriem a zásad a vychádza z identifikovateľného súboru hodnôt. 2. Domorodé tradície v Tichomorí sú vo svojej podstate demokratické a argumenty o ich nevhodnosti v modernom politickom systéme vytvárajú falošnú dichotómiu medzi Západom a tradíciou v kontexte tichomorských ostrovných štátov. Dr. Tökölyová sa tohto objektívneho pohľadu drží po celý čas, čo oceňujem.

Celkovo, kapitoly 4 a 5 sú precíznymi prípadovými štúdiami s množstvom presahov, kontextov a vysvetlení. Autorka sa nenecháva uniesť príliš ďaleko od hlavnej línie práce. Okrem toho, ide o zaujímavé a inšpiratívne interdisciplinárne čítanie. Autorka sama upozorňuje na to, že skúmaná problematika vyžaduje interdisciplinárny výskum a prácu v rozmanitých kontextoch. Myslím, že v prípade tejto práce sa jej to podarilo.

V súvislosti s predloženou prácou mám otázky: Aké je zastúpenie domorodých obyvateľov v celkovej populácii v porovnaní s ich zastúpením v politických, intelektuálnych a ekonomických elitách v skúmaných administratívno-správnych celkoch? Čo na základe toho možno konštatovať v súvislosti so šírením demokracie a v adaptácii jestvujúcich systémov na príslušné legislatívne, štrukturálne aj systémové zmeny/vízie?

Na základe preštudovania predmetnej práce konštatujem, že práca spĺňa kritériá stanovené na habilitačné práce a po úspešnom absolvovaní celého habilitačného konania odporúčam PhDr. Tatiane Tökölyovej, PhD. udeliť titul docent v odbore politológia.

V Trnave, dňa 31. 3. 2020.